

SLOVENSKI GOSPODAR

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrto leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Eder hodi sam ponj, plača na leto samo 8 K. Naročnina se pošilja na: Upravištvu „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopošilja do odpovedi. — Deležniki „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravištvu Koroška cesta št. 5, vsprejema naročila, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne petitvrste za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede jutraj. — Nezaprtje reklamacije so poštne proste.

Dr. Ploj.

Slovenska kmečka zveza je imela dne 24. t. m. sejo, pri kateri se je v nenavzočnosti državnih poslancev sklenilo soglasno:

„Slovenska kmečka zveza obsoja najodločnejše korak dr. Ploja, da se je proti soglasnemu sklepu Slovenske kmečke zveze ločil od drugih poslancev Slovenske kmečke zveze, mu izreka nezaupnico, ter ga poziva, da odloži mandat, ki ga je sprejel od Slovenske kmečke zveze.

Ostalim poslancem: Pišek, Roškarju, dr. Korošcu in dr. Benkoviču pa izreka za njih postopanje popolno zaupanje.

Dvorni svetnik dr. Ploj.

(Iz peresa spodnješt. jevskega slovenskega razumnika.)

Plojevo postopanje nasproti Kmečki zvezi obudilo je pri vseh pošteno mislečih najhujše ogorčenje. Koliko samozatajevanja je bilo trepa, da ga je ta stranka sploh kandidirala, koliko napora in žrtve, da je z njim pri volitvi prodrla! Kako strastno so ga napadali Stajercerenci na eni in pristaši Narodne stranke na drugi strani! In kako težavno je bilo braniti ga proti tem napadom! A v kljub temu mu je Kmečka zveza zvesta ostala, misleč, da ji bo tudi Ploj zvestoba z zvestobo povrnil. In kako hudo jo je prevaral g. dvorni svetnik! Še prej ko se je boj začel, zapustil je zastavo, na katero je bil prisegel, ubežal je k nasprotnikom, in sicer k tistim nasprotnikom, ki so ga v volilnem boju najbolj blatili in sramotili.

G. dvornemu svetniku, ki že nima dolgo časa nobenega stika več s slovenskim narodom, ker med njim ne živi, moramo povedati, kaj si mislijo o njegovem postopanju Slovenci, katerim politično poštenje ni prazna fraza. Najbednejši viničar, najubožnejši slovenski dninar ga obsoja radi tega dejanja. Kam pridemo, če se ne smemo več zanašati na besedo dozorelih mož? Kaj bi si mislila Narodna stranka, ko bi jeden njenih poslancev zapustil Južnoslovenski klub ter se pridružil Slovenskemu klubu? Mi Slovenci smo hvala Bogu še tako nepokvarjeni, da nam je Plojevo dejanje v dno srca zoprno.

Podlistek.

Maribor in Slovenstvo.

(Zgodovinske črtice.)

Predaval na običnem zborovanju „Zgodovinskega društva“ v Mariboru dne 25. novembra 1906

profesor dr. Karol Verstovšek.

(Konec.)

Katoliško tiskovno društvo, ustanovljeno leta 1871. je imelo pospeševati cerkvene, socialne in narodne koristi z izdavanjem listov in knjig. Odbor je prevzel najprvo od dr. Preloga „Slov. Gospodarja.“ Toda društvo je delalo le s težavo, ker ni imelo lastne tiskarne; tiskalo se je vse v Narodni tiskarni Fr. Skaze, ki je postala l. 1872 podružnica Narodne tiskarne v Ljubljani. Kupil jo je J. Pajk in jo vodil od l. 1874. do 1879. za njim jo je prevzel Leon in od njegove vdove jo je kupilo tiskovno društvo l. 1885. Mnogo časa se je pač životalo, toda v zadnjih letih se je tiskarna znatno povečala in uredila po najnovejših vzgledih.

Da so se knjige začetkom 19. stoletja tiskale po največ v Gradcu, ne pa v mariborski tiskarni, je vplival škofjski sedež v Gradcu. Duhovniki so pošiljali tja svoje spise, ker so imeli tam mnogo slovenskih znancev, ki so jim oskrbovali korekture. Tudi so se ravno v glavnem mestu, kakor smo že omenili na drugem mestu, zanimali za slovensčino in ustanovili slovensko stolico na vseučilišču.

Poleg tega pa je imel tisk slovenskih knjig v Mariboru vedno svoje težave, kakor to vemo zlasti iz poznejše dobe, ko se je tiskal Prelogov „Slovenski Gospodar“ in tudi Tomšičev „Narod“ v nemški tiskarni Janžičevi.

in da ga ne bomo nikdar več zagovarjali, kar smo žali Bog storili, deloma z ozirom na njegove zmožnosti, deloma pa, ker smo mislili, da ima druge nazore o politični poštenosti. Vsa čast mu, ko bi bil mandat, ki mu ga je Kmečka zveza priborila, odložil in se voliti dal kot samostojen kandidat ali kot kandidat Narodne stranke. Saj se je baje res izrazil, da bi ne bil nikdar od Kmečke zveze manjmeta sprejel, ko bi bil o razmerah dobro poučen. Sedaj pa stojimo pred dejstvom, da se je dal dr. Ploj od Kmečke zveze voliti, da je pa to Zvezo sramotno zapustil ter se pridružil njenim nasprotnikom. S človekom, ki je zmožen takega dejanja, smo obračunali.

In sedaj hočemo še javnosti razodeti, da Kmečke zveze ni zadel tako silen udarec s Plojevim izstopom. Ploj je igral že pri obravnavi volilne reforme glede Koroške jako dvomljivo ulogo in „Slovenec“ nas bo o tem še natančneje poučil. Če je bil Ploj ud kake slovenske deputacije na Dunaju, mešetaril je vedno za vladu in nam na tak način več škodoval, kot koristil. Sploh čutil se je tudi kot poslanec slovenskega naroda bolj dvornega svetnika.

Ploj je uvedel tudi sistem, da so se v zadnjem času slovenski poslanci tako malokaj javno v zbornici potegovali za najpriprostejše pravice slovenskega naroda. Vse je hotel le doseči za kulisami, deloma na Dunaju, deloma v Gradcu, in končno smo že res tako daleč prišli, da bi bilo komaj, ko bi se bila v zadevi imenovanja sodnijskih slug deputacije peljala v Gradec in na Dunaj. In kaj je Ploj dosegel? Ravno pri ptujski sodniji, ki je v njegovem volilnem okraju, ni niti enega slovenskega uradnika. Zraven pa je še Ploj mnenje širil, da se nam ne godi krivica, da je nam vlada naklonjena itd. To Plojevo postopanje nam ni nikdar ugajalo. Mi Slovenci ne zahtevamo nobenih predprav, ampak le to, kar nam gre kot enakopravnim državljanom, in to se sme in se mora javno v zbornici povedati. Seveda za tak boj bi Ploj ne bil posebno rabljiv, kajti dr. Ploj se je sam k molčanju obsodil. In če končno še pomislimo, da Ploju že dolgo ni nobeden več zaupal in da je bojda njegova prisotnost ostale člane v klubu tlačila kakor mora, smo lahko uverjeni, da so mu vsi udi slovenskega kluba želeli pri izstopu srečno pot. Naj se sedaj še drugi z njim ukvarjajo, naj še drugi okusijo njegovo zvestobo.

Zares marljivo pisateljstvo se je še le začelo, ko je osnovalo Katoliško tiskovno društvo, ki se je ustanovilo 12. septembra 1871, lastno slovensko tiskarno.

Podlago je dal na vsaki način „Slov. Gospodar“, katerega je začel pri Janžiču izdajati na lastno roko dr. Prelog l. 1867. „Slovenski Gospodar“ je prava zgodovina slovenstva na Spodnjem Stajerskem. List je bil neobhodno potreben. Že l. 1862., 1. majnika, je pisal iz Celovca J. G. V. v Maribor to-le pismo, ki se tudi ni objavljeno:

„Južno Stajersko je naše, to je, slovensko, in vendar izhaja zanj nemški list „Der Korrespondent für Untersteiermark“, v tem ko noben človek (Slovenec) še ni do zdaj svojo željo objavil, da bi se za omenjeno deželo izdajal tudi kak slovenski listič primerne zapopadka: „Ali ni tovelika sramota za nas? Tedaj Slovenci po Stajerskem se bodo tudi v prihodnje v nemškem jeziku pridno vežbali in pa svojega zanemarjali! Kaj bo s tega zraslo? Kako za božjo voljo se more kaj takega trpeti? Ali ne bi nikakor bilo mogoče, dajati na svitlo vsaj kak majhen časnik v slovenskem jeziku enkrat na teden v Mariboru? Prosim, gledajte, da se kaj napravi v tej zadevi — toliko važni. Premišljevajte, kar sim o tej stvari govoril v predposlednjem „Slov. Glasniku.“ Ne zamerite mi! Z Bogom!“

Dr. Prelog je torej vstregel tej splošni želji. L. 1868. je začel v Mariboru izhajati zopet novi list „Slovenski Narod“, katerega sta urejevala spretni Tomšič in nad vse poljudni pisatelj Jurčič. List je imel jako veliki ugled; namenjen je bil za vse Slovence, dočim je zagovarjal „Slovenski Gospodar“ v prvi vrsti težnje stajerskih Slovencev.

Pisali so v „Narod“ najspretnjeji možje, tako Levstik in Rajč. Značilno je, da so začeli list izdajati

Iz državnega zbora.

V sredo je bila slovesna otvoritev državnega zbora v cesarski palači. Večina poslancev se je udeležila te slovesnosti. Čehi so prišli v črnih suknjah čamarah, Poljaki v svoji narodni noši in izmed slovenskih poslancev je prišel Demšar v narodni noši gorenjskih kmetov. Cesar je prečital s prestola svoj govor o bodoči nalogi državnega zbora. Njegov glas je prijeten, a pravili so, da je slabši ko drugekraf. Cesar je v govoru omenil, da bi rad videl narodnostni mir v svoji državi. Glede kmečkkega stanu se je izjavil, da je potrebno zanj, da se mu izboljša in olajša osebni in realni kredit, da se znižajo obresti dolgov in tako omeji zadolževanje kmečkih posestev. Njegova vlada hoče tudi v višji meri pospeševati živino in konjerejo. Za delavski stan je obljubil, da se upelje državno zavarovanje za starost in onemoglost. Pomenljive so tudi cesarjeve besede o vzgoji mladine. Cesar želi, da ostane namen ljudske šole: npravno-verska vzgoja. S temi besedami je očividno obsojena gonja za svobodno šolo. Poslanci so pri vseh teh odstavkih cesarju živahno ploskali.

V drugi seji poslanske zbornice dne 20. junija so se prečitali dosedaj došli ugovori proti nekaterim izvolitvam, potem pa so se določile skupine, v katerih se bodo presojevale volilne listine iz posameznih volilnih okrajev. Čehi, Rusini, Hrvati in Srbi so oddali izjave zaradi svojih državnopravnih programov. Čehi so to storili v češkem jeziku, Hrvati — v nemškem!!

V kljubovi seji dne 19. junija je „Slovenski klub“ določil svoj program. Klub stoji na krščansko demokratični in narodni podlagi. V smislu teh načel bo deloval, da pribori slovenskemu narodu popolno ravnopravnost. Delovanje svoje bo razvijal v smeri krščansko demokratski ter bo zastavil vse svoje moči za kulturni in gmotni napredek vseh slojev slovenskega ljudstva. — Zlasti bo nastopal „Slovenski klub“ z vso odločnostjo za pravice in koristi kmečkkega stanu, zavzemal se bo odločno za blagor obrtnega in delavskega stanu. „Slovenski klub“ se bo z vsemi močmi upiral razkristjanjenju zakona in šole ter bo sploh brezobzirno odbijal vse napade na ver-

v Mariboru; lahko trdimo, da je premoč duševnih sil gravitirala tudi v tej dobi v to mesto, kjer so se zbirali še vedno živahni, delavni možje, dočim je bila Ljubljana, naše središče, še zaspala.

Navedemo le še nekaj listov, ki so izhajali v zadnjem času v Mariboru:

Lada: l. 1864., izdal jo je Zdravski (Urban Ivan), to je bil literarni poskus.

Jurčičev Glasnik: l. 1869., samo en letnik.

Sršeni: humoristični list, katerega je izdajal Ivan Zelezničar, izšla je le edna številka l. 1871.

Drobničice: so izhajale pri Janžiču od l. 1861.—1868-69.

Zora: časopis za zabavo, znanost in umetnost, od 1872.—1877.

Vestnik: znanstvena priloga Zorina.

Ljudska knjižica: ki je bila namenjena poučevati in zabavati ljudstvo, l. 1885.—1886., izšlo je 11 zvezkov.

Südsteirische Post, Südsteirische Presse in pa Südösterreichische Stimmen; list je imel zlasti veliko važnost glede uradništva na Spodnjem Stajerskem.

Voditelj v bogoslovni vedah: urejuje Frančišek Kovačič, od l. 1898.

Popotnik: list za šolo in dom, ki se je preselil iz Celja v Maribor l. 1883.

Glasnik Srca Jezusovega: nabožen list za prosto ljudstvo v 18.000 iztisih.

Naš Dom: priloga „Slov. Gosp.“, katerega se tiska 15.000 iztisov.

Tudi ni manjkalo listov, ki so zagovarjali isto smer, kakor ptujski „Stajerc“, n. pr.:

Slobodni Slovenec: l. 1870., kot priloga k Tagesbote für Untersteiermark.

Stajerski kmet: l. 1894.—1895., oba so tiskali v Kralikovi tiskarni.

Današnja številka ima „Naš Dom“ kot prilogo.